

İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Mecmuası

Fatih TIĞLI*

Cumhuriyetin ilanından sonra Türk kültür hayatına ait bilim dallarının incelenmesi, araştırılması ve bu konularda eserler ortaya konulması için bir kurumun ihdas edilmesi Atatürk tarafından gündeme getirilmişti. Bunun üzerine Maarif Vekâletinin çalışmaları neticesinde İstanbul Dârülfünunu Edebiyat Fakültesine bağlı Türkiyat Enstitüsü'nün kurulmasına karar verildi. Enstitünün işleyişini belirlemek için hazırlanan 8 maddelik talimatname, Bakanlar Kurulu'nun onayına sunulularak 12 Teşrinisani 1340 (12 Kasım 1924) tarih ve 1111 sayılı kararname ile kabul edildi. Enstitünün müdürlüğüne de İstanbul Dârülfünunu Edebiyat Fakültesi Türk Edebiyatı Tarihi müderrisi Köprülüzâde Mehmed Fuad getirildi. Bu talimatname ile enstitünün kuruluşu, idari yapısı, çalışma şartları belirlendi.¹ 6. maddesinde "Enstitü tarafından neşredilecek mecmuanın hakk-ı tahriri tamamıyla Edebiyat Fakültesi Mecmuası talimâtnameğine aittir." hükmü bulunan bu talimatname ile Enstitünün yayımlayacağı mecmua da karara bağlanmış oldu.

Türkiyat Mecmuası, Ağustos 1925-1997 tarihleri arasında 20 cilt olarak yayımlanmıştır. Mecmuanın yayımlandığı yıllar ve ait olduğu ciltler şu şekildedir:

- I. cilt, Ağustos 1925, İstanbul, 1925.
- II. cilt, 1926, İstanbul, 1928.
- III. cilt, 1926-1933, İstanbul, 1935.
- IV. cilt, 1934, İstanbul, 1934.
- V. cilt, 1935, İstanbul, 1936.
- VI. cilt, 1936-1939, İstanbul, 1939.
- VII-VIII. cilt, cüz I, 1940-1942, İstanbul, 1942; cüz II, [1943-1945], İstanbul, 1945.
- IX. cilt, 1946-1951, İstanbul, 1951.
- X. cilt, 1951-1953, İstanbul, 1953.
- XI. cilt, 1954, İstanbul, 1954.

* Araş. Gör., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

1 Mustafa Özkan, "Kuruluşunun 70. yılında Türkiyat Enstitüsü", *Türkiyat Mecmuası*, 1996, c. XX, s. 2-3.

- XII. cilt, 1955, İstanbul, 1955.
 XIII. cilt, 1958, İstanbul, 1958.
 XIV. cilt, 1964, İstanbul, 1965.
 XV. cilt, 1968, İstanbul, 1969.
 XVI. cilt, 1971, İstanbul, 1971.
 XVII. cilt, 1972, İstanbul, 1972.
 XVIII. cilt, 1973-1975, İstanbul, 1976.
 XIX. cilt, 1977-1979, İstanbul, 1980.
 XX. cilt, 1997, İstanbul, 1997 (iç kapakta 1996).

Yukarıda da görüldüğü gibi mecmuanın tarihleri ile basım tarihleri bazı ciltlerde farklılıklar göstermektedir. III. cildin tarihi 1926-1933, basım tarihi ise 1935; IV. cildin tarihi 1934, basım tarihi de 1934'tür. Aradaki bu farkın sebebi III. cildin iç sayfasında şu şekilde açıklanmıştır: "Bu cildin neşrine 1928 senesinde başlanmış ise de sekiz forma basıldıktan sonra zuhur eden bazı maniler sebebiyle devam edilememiştir. 1934 senesinde toplanan ikinci Türk Dil Kurultayı münasebetiyle dördüncü cildin yalnız dil meselelerine hasredilerek daha evvel neşrine zaruret hasıl olmuş ve 1926-1933 yıllarına ait olan bu üçüncü cild ancak bu yıl çıkarabilmiştir." Diğer ciltlerde de mecmuanın hazırlanışı ile matbaaya gönderilip yayımlanması arasında tarih farkları gözükmemektedir. Periyodik bir zaman aralığında çıkamayan derginin XIX. cildi ile XX. cildinin yayımı arasında 17 yıl gibi uzun bir zaman vardır.

Mecmuanın cilt sayısı, tarihi, içindekiler kısmı, basıldığı yeri ve tarihi dış kapakta ve iç sayfada, cilt numarası sol üst köşede, derginin tarihi sağ üst köşede yer almaktadır. Bundan sonra ortada rik'a yazısı ile *Türkiyat Mecmuası* yazısı yer alır ve altında daha küçük karakterlerle mecmuayı çıkaran kurum olarak "*İstanbul Darülfünunu Türkiyat Enstitüsü tarafından neşredilir*" ibaresi yer alır. Bu ibare Arap harfleri ile yayımlanan ilk iki ciltte bu şekilde yer aldıktan sonra üçüncü ciltten itibaren "*İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü tarafından çıkarılır*" şeklinde değişmiştir. Daha sonra XVI. ve XVII. ciltlerde *çıkarılır* kelimesi *yayımlanır*, XVIII. ve XIX. ciltlerde tekrar *çıkarılır*, XX. ciltte ise *yayımlanır* şeklinde farklı şekillerde kullanılmıştır. Yine bu ciltte Türkiyat Enstitüsü, *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü* olarak değiştirilmiştir. Süreli yayınlar için kullanımı zorunlu olan ISSN numarası² (0085-7432), mecmuanın dış kapağında sağ üst köşede, yılın üzerinde ilk defa bu ciltte kullanılmıştır. Bundan sonra Enstitünün ve Derginin müdürünün yazılı olduğu bölüm gelir. Bu bölümde I. ve II. ciltte Köprülüzâde Mehmed Fuad İstanbul Darülfünûnunda Türk Edebiyatı Tarihi müderrisi, III., IV., V. ve VI. ciltlerde O. Prof. Dr. M. Fuad Köprülü, IV. ciltte O. Prof. Dr. Köprülüzâde Mehmed Fuad (soyadı kanunu çıkmadan basıldığı için); VII-VIII. ciltte Prof. Dr. R. Rahmeti Arat müdür olarak zikredilmiştir. VII-VIII. ciltte *İlk müdür: O. Prof. Dr. M. Fuad Köprülü* notu, içindekiler sayfasının üzerinde yazılıdır. Prof. M. Cavid Baysun'un müdürlüğü sırasında IX., X., XI. ve XII. ciltlerde müdürün yazılı olduğu yerin üzerinde

2 ISSN (International Standard Serials Number), Uluslararası Standart Süreli Yayım Numarası olup süreli yayımların bir defaya mahsus olmak üzere aldıkları ve süreli yayım üzerinde herhangi bir ad değişikliği yapılmadığı sürece, tüm yeni çıkan sayıları için aynen kullanılan 2 grup ve 8 sayıdan oluşan bir numaradır.

“Müessis: Ord. Prof. Dr. M. Fuad Köprülü” eklenmiştir. Eklenen *müessis* açıklaması XI-II. ciltte kaldırılmıştır. XIV. ciltten itibaren müdürün adının yazılı olduğu bölüm kaldırılıp yerine *Kurucu: Ord. Prof. Dr. M. Fuad Köprülü* yazılmaya başlanmıştır. XVI. ciltten itibaren burada da bir değişiklik yapılmış ve son cilde kadar *Kurucu: M. Fuad Köprülü* yazılmıştır. Mecmua, XIV. ciltten itibaren neşir heyeti, yazı kurulu, yayım kurulu isimleriyle anılan bir kurul tarafından çıkarılmıştır. Bu kurulda Enstitü müdürü ve diğer hocalar yer almaktadır. Müdür ve kurucunun adının yazılı olduğu bölümden sonra elinde bir meşale bulunan kurt tasvirinin olduğu Türkiyat Enstitüsü’nün amblemi yer almaktadır. Amblemin içinde Arap harfli basılmış ilk iki ciltte “İstanbul Darülfünunu Türkiyat Enstitüsü”, diğer ciltlerde Türkiyat Enstitüsü’nün kısaltması *TE* ve kuruluş yılı olan 1924 tarihi yazılıdır. Sayfanın alt orta kısmında mecmuanın basıldığı yer, matbaa adı ve basım yılı yazmaktadır. 70 yıllık yayın hayatında yirmi cilt yayımlanan mecmuanın basıldığı matbaalar ve cilt numaraları şöyledir:

Matbaa-ı Âmire (Devlet Matbaası, Devlet Basımevi, Maarif Matbaası): I., II., III., V. ve VII-VIII. (I. ve II. cüz) ciltler.

Bürhaneddin Matbaası: IV. ve VI. Ciltler.

Osman Yalçın Matbaası: IX., X., XI. ve XII. ciltler.

Kutulmuş Matbaası: XIII. cilt.

Edebiyat Fakültesi Basımevi: XIV., XV., XVI., XVII., XVIII., XIX. ve XX. ciltler.

Mecmuanın bazı ciltleri birtakım olaylara ve kişilere ithaf edilmiştir. Bu ithaflar mecmuanın iç sayfasında belirtilmiştir.

IV. cilt, 18 Ağustos 1934’te Dolmabahçe Sarayı’nda toplanan İkinci Dil Kurultayına armağan edilmiştir.

X. cilt, Türkiyat Enstitüsü ve Mecmuasının müessisi Ord. Prof. Dr. M. Fuad Köprülü’ye 60. doğum yıldönümünü tes’id vesilesi ile ithaf olunmuştur.

XV. cilt, Türkiyat Enstitüsü ve Mecmuası kurucusu merhum Üstâd M. Fuad Köprülü’nün aziz hatırasına sunulmuştur.

XVII. cilt, Malazgirt Meydan Savaşı’nın 900. yıldönümüne ithaf edilmiştir.

XVIII. cilt, *Türkiyat Mecmuası*’nın kuruluşunun 50. yıldönümüne ithaf edilmiştir.

XX. cilt, Türkiyat Enstitüsü’nün kuruluşunun 70. yılı münasebetiyle başta kurucusu Ord. Prof. Mehmet Fuad Köprülü olmak üzere ebediyete intikal eden mensuplarının aziz hatırasına ithaf edilmiştir.

Türkiyat Mecmuası’nın iki defa indeksi hazırlanmıştır. Bunlardan hazırlayanı belli olmayan birinci indeks mecmuanın VI. cildinin başında yer almaktadır.³ Bu indekste V. cildin sonuna kadar mecmuanın içeriği, çıkan cilt ve sayfa sırasına göre sıralanmıştır. İkinci indeks Sevim İlgürel tarafından hazırlanmıştır.⁴ Sevim İlgürel Enstitünün

3 “İndeks”, *Türkiyat Mecmuası*, (1936-39), 1939, c. VI, s. 1-6.

4 Sevim İlgürel, “Türkiyat Mecmuası Bibliyografyası”, *Tarih Enstitüsü Dergisi*, 1977, sy. 7-8, s. 233-262.

kuruluş amacını belirttiikten sonra ilk müdür Fuat Köprülü'yü anlatmıştır. Enstitüde o güne kadar görev yapmış müdürlerin isimlerini verip yayımladıkları dergileri bir liste halinde sıralamıştır. O güne kadar yayımlanmış 18 sayının indeksi verilmiştir. *Türkiyat Mecmuası* indeksi, yazar soyadlarına göre alfabetik olarak hazırlanmıştır. Tercüme yazılarda ise, mütercimın adı ve soyadı, müellifin isminin yanında parantez içinde yazılmıştır. Mecmuadaki yazıların içeriği göz önünde bulundurularak dört bölümde incelenmiştir. Bu bölümler şunlardır:

- A) Etütler.
- B) Kitap tahlil ve tenkitleri.
- C) Notlar ve vesikalar.
- D) Haberler.

İndekste Roma rakamı ile cildi, parantez içinde de basım yılı gösterilmiştir. Enstitünün yayımladığı kitaplar basıldıkları tarih sırasına göre bir liste halinde indeksin sonuna eklenmiştir.

Mecmuanın bazı ciltleri hakkında değerlendirme yazıları yazılmıştır. Bu yazılardan ilki, IV. cilt için H. N. O. [Hüseyin Namık Orkun] tarafından,⁵ ikincisi de XIV. cilt için Sevim Üngün [İlgürel] tarafından⁶ yazılmıştır. Hüseyin Namık Orkun'un yazısında mecmuadaki yazılar tek tek değerlendirilmiştir. Fakat bu ciltte, II. Dil Kurultayı yazılarının yer almasının mecmuanın hacmini büyütmeekten başka bir işe yaramadığını söyleyerek bu cildi eleştirmiştir. İkinci tanıtım yazısını yazan Sevim Üngün mecmuanın kısa bir tarihçesini ve çıkan ciltlerin yıllarını verdikten sonra yazısının asıl konusunu teşkil eden XIV. cildi ayrıntılı bir şekilde anlatmıştır. Mecmuada yer alan yazıların özetlerini kısaca verdiği bu yazı Fransızca olarak yayımlanmıştır.

Mecmua, Türkiyat Enstitüsü'nün kurucusu Mustafa Kemal Atatürk tarafından da takip edilmiştir. Atatürk'ün sahip olduğu ve okuduğu *Türkiyat Mecmuası*'nın I. ve III. ciltleri Anıtkabir Müzesinde S/2134 numarada kayıtlıdır. Atatürk, I. cilt, sayfa 322'de yer alan Köprülüzâde Mehmed Fuad Bey'in Kitabiyât Tenkidleri bölümündeki "Sadri Maksudof: Çinlilerle Moğolların "Hüvey-Hu"ları ve Orhun Kitâbelerinin Oğuzları" isimli eleştiri yazısını okumuş, bazı yerlerin altını çizmiş ve notlar almıştır. Yazının başına el yazısı ile "Köprülüzade Sadri Maksudi'yi fena techil ediyor" şeklinde not düşmüştür. 324. sayfadan başlayarak yazının sonuna kadar olan bölümünü işaretlemiştir. 325. sayfada ikinci paragrafta yer alan yedinci bölümün başında yer alan "sâlisen" yazılı kısmın üzerini çizerek "yanlış" notunu düşmüştür.⁷ Doğrusu "sâbian" olacaktır.

Atatürk'ün okuduğu ve işaretlediği ikinci yazı ise mecmuanın III. cildinde yer alan Josef Strzygowski'nin "Türkler ve Orta Asya San'atı Meselesi" (s. 1-80) başlıklı yazıdır. Atatürk bu yazının 3., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 17. ve 48. sayfalarındaki bazı yerlerin altını çizmiştir.⁸

5 H.N.O., "Türkiyat Mecmuası", *Ülkü*, Mayıs 1935, c. V, sy. 27, s. 236-237.

6 Sevim Üngün, "Türkiyat Mecmuası", *Cultura Turcica*, 1965, c. II, sy. 2, s. 305-307.

7 Atatürk'ün Okuduğu Kitaplar, Ankara: Anıtkabir Derneği Yayınları, 2001, c. VI, s. 159-171.

8 A.g.e., c. X, s. 256-262.

Mecmua, yayımlanmaya başladığı 1925 yılından XX. cildin çıkış tarihi olan 1997 yılına kadar gerek içerik, gerekse de şekil bakımından pek fazla değişikliğe uğramamıştır. Kapaktaki bu plan, ufak tefek değişikliklerle son sayıya kadar devam etmiştir. Harf inkılâbı, soyadı kanunu, dildeki sadeleşme ve değişme gibi sebeplerin sonucu olarak meydana gelen değişiklikler mecmuada kendisini net bir şekilde göstermektedir.

Mecmuanın son cildinde (XX. cilt) yer alan yazılar, bir yazı ve Kitabiyât bölümündeki kitap tanıtımlarında yer alan birkaç tanıtım yazısı haricinde dil ve edebiyat ağırlıklıdır. Türk dili ve edebiyatı ağırlıklı bu cilt mecmuanın tarihi boyunca diğer bilim dallarına ait yazıların en az yer aldığı bir cilt olmuştur. Mecmuanın son cildi bu yönüyle içerik olarak *Türk Dili ve Edebiyatı* dergisine benzemiştir.

Mecmuada Yeni Türk Edebiyatı Tarihi ile ilgili yazıların yayımlanması oldukça geç başlamıştır. Bu konuda yayımlanan ilk yazı IX. ciltteki Fevziye Abdullah [Tansel]'in Ahmet Hikmet Müftüoğlu üzerine yazdığı incelemedir.⁹ Fevziye Abdullah, mecmuanın kurucusu Fuat Köprülü ile tanışmaktaydı. Fuat Köprülü, İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden hocasıydı. Bu beraberlik daha sonra Ankara'da devam etmiştir. Fevziye Abdullah Tansel 25 Ekim 1936'da Ankara Erkek Lisesi (Ankara Atatürk Lisesi) edebiyat öğretmenliğine atanmıştır. Bu görevindeyken Fuat Köprülü'nün *Ülkü Mecmuası* müdürlüğü sırasında bu derginin imtiyaz sahibi ve yazı işleri müdürü olarak da çalışmaktaydı. (sy. 45-100, Kasım 1936-Haziran 1941).¹⁰

Mecmuada yayımlanan Yeni Türk Edebiyatı hakkındaki yazılar cilt ve sayfa sırasına göre şunlardır:

1. Fevziye Abdullah, "Ahmed Hikmet Müftüoğlu, Hayatı ve San'atı", *Türkiyat Mecmuası*, (1946-51), 1951, c. IX, s. 1-34.
2. Fevziye Abdullah, "Muallim Naci ve Recai-zade Ekrem Arasındaki Münakaşalar ve Bu Münakaşaların Sebep Olduğu Edebî Hadiseler", *Türkiyat Mecmuası*, (1951-1953), 1953, c. X, s. 159-200.
3. Güzin Dino, "Recai-zade Ekrem'in Araba Sevdası Romanında Gerçeklik", *Türkiyat Mecmuası*, 1954, c. XI, s. 57-75.
4. Fevziye Abdullah, "Süleyman Hüsnü Paşa ile Namık Kemal'in Münasebat ve Muhaberatı", *Türkiyat Mecmuası*, 1954, c. XI, s. 131-152.
5. C. Orhan Tütengil, "Ziya Gökalp'in Diyarbekir Gazetelerindeki İlk Yazıları", *Türkiyat Mecmuası*, 1954, c. XI, s. 153-157.
6. Nihad M. Çetin, "Ahmed Hâşim'in Kaynakları Hakkında Bir Deneme", *Türkiyat Mecmuası*, 1954, c. XI, s. 183-212.
7. M. Cavid Baysun, "Cevdet Paşa, Şahsiyetine ve İlim Sahasındaki Faaliyetine Dâir", *Türkiyat Mecmuası*, 1954, c. XI, s. 213-230.
8. Fevziye Abdullah, "Namık Kemal'in Midilli'de Yazdığı Manzum ve Mensur Eserleri", *Türkiyat Mecmuası*, 1955, c. XII, s. 57-91.

9 Fevziye Abdullah, "Ahmed Hikmet Müftüoğlu, Hayatı ve San'atı", *Türkiyat Mecmuası*, (1946-51), 1951, c. IX, s. 1-34

10 İsmet Binark ve Nejat Sefercioğlu, "Fevziye Abdullah Tansel Bibliyografyası", Ankara, 1975, sy. IX-X.

9. Fevziye Abdullah, "Samî Paşazâde Sezaî", *Türkiyat Mecmuası*, 1958, c. XIII, s. 1-31.
10. M. Kaya Bilgegil, "Abdülhak Hâmid Üzerinde Bîdil Te'siri", *Türkiyat Mecmuası*, 1958, c. XIII, s. 79-85.
11. Mehmed Kaplan, "Ziya Gökalp ve Saadet Perisi", *Türkiyat Mecmuası*, (1964), 1965, c. XIV, s. 37-46.
12. Ömer Faruk Akün, "Şinasi'nin Fatin Tezkeresi Baskısındaki Yeni Biyografik Bilgiler", *Türkiyat Mecmuası*, (1964), 1965, c. XIV, s. 277-336.
13. Mehmet Kaplan, "Ziya Gökalp ve 'Yeniden Doğma' Temi", *Türkiyat Mecmuası*, 1971, c. XVI, s. 1-18.
14. Mehmet Kaplan, "Ziya Gökalp ve Yahya Kemal'e Göre Malazgirt Savaşının Mana ve Ehemmiyeti", *Türkiyat Mecmuası*, 1972, c. XVII, s. 149-164.
15. Ömer Faruk Akün, "Nâmık Kemal'in Kitap Halindeki Eserlerinin İlk Neşirleri", *Türkiyat Mecmuası*, (1973-1975), 1976, c. XVIII, s. 1-79.
16. İnci Enginün ve Zeynep Kerman, "Türkçede Maupassant", *Türkiyat Mecmuası*, (1977-1979), 1980, c. XIX, s. 255-275.
17. Hasan Akay, "Cenab Şahabeddin'in Güzellik Felsefesi", *Türkiyat Mecmuası*, 1996, c. XX, s. 13-35.
18. M. Fatih Andı, "Safahat-Birinci Kitâb'ın Devrinde Uyandırdığı Akisler", *Türkiyat Mecmuası*, 1996, c. XX, s. 37-67.

Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nun bütün yönleriyle ele alındığı birinci yazı dört bölümden oluşmaktadır. I. bölüm "Yetiştigi Muhit ve Hazırlık Devresi", II. bölüm "A. Haristan ve Gülistan (1893-1900)", "B. Sekiz Yıllık Sükut Devresi (1900-1908)", III. bölüm "Çağlayanlar (1911-1922)" ve IV. bölüm "Muhtelif Karakterleri ve Şöhreti" başlıklarını taşımaktadır. Ailesi, doğumu ve eğitim hayatı hakkında ayrıntılı bilgi verildikten sonra ilk yazıları ve şiirleri üzerinde durulmuş ve yayımlandıkları gazete ve dergiler belirtilmiştir. Daha sonra en önemli eserleri olan *Haristan ve Gülistan* ile *Çağlayanlar* hakkında geniş değerlendirme-lerde bulunulmuştur. Son bölüm de Ahmet Hikmet'in edebî şahsiyeti hakkında yapılan değerlendirme ile son bulmaktadır.

IX. ciltte yayımlanan bu ilk yazıdan sonra sırasıyla X., XI., XII. ve XIII. ciltlerde de Fevziye Abdullah [Tansel]'in Yeni Türk Edebiyatının çeşitli konularının ayrıntılı bir şekilde incelendiği yazıları yayımlanmıştır.

X. ciltte yayımlanan yazısında Tansel, Muallim Naci ile Rezaizade Mahmut Ekrem arasında meydana gelen edebî tartışmaları ele almış ve bu tartışmaların o günün edebiyat hayatına yansımalarını incelemiştir. Bu yazı kısa bir girişten sonra dört bölümden oluşmaktadır. I. bölüm "Muallim Naci'nin Şöhreti ve Ekrem Bey'le Münakaşaları", II. bölüm "Muallim Naci ve Rezaizade Ekrem Taraftarları Arasındaki Münakaşalar", III. bölüm "Muallim Naci'nin Çağdaşları ile Münasebetleri" ve IV. bölüm "Muallim Naci Peykleri ve Naci'nin Ölümünden Sonra Devam Eden Münakaşalar" başlıklarını taşımaktadır.

Türk edebiyatında realist romanın ilk örneği kabul edilen Rezaizade Mahmut Ekrem'in *Araba Sevdası* romanı hakkında DTCF doçentlerinden Güzin Dino, yazdığı "Rezaizade Ekrem'in *Araba Sevdası* Romanında Gerçeklik" yazısında özellikle Bihruz Bey

ve Çamlıca merkezli tasvirlerde işlenen gerçekliği ele almıştır. Güzin Dino'nun, *Araba Sevdası* romanı ve genel olarak Türk romanı hakkında yazılmış başka inceleme yazıları da mevcuttur.

Namık Kemal hakkında çalışmaları bulunan Fevziye Abdullah [Tansel]'in Mecmuada yer alan yazılarından birisi de Namık Kemal'in Süleyman Hüsnü Paşa ile olan ilişkilerini anlattığı "Süleyman Hüsnü Paşa İle Namık Kemal'in Münasebat ve Muhaberatı" isimli yazısıdır. Çocukluk zamanlarından başlayan arkadaşlıkları, çeşitli sebeplerden kesintiye uğrayan iki dost arasında asıl temas, Paşa'nın Harbiye Mektebi'nde münşeat hocalığı sırasında yazdığı *Mebâni'l-İnşâ* isimli eseri ile başlamıştır. Kitabın çıktığı tarihte Magosa'da sürgünde bulunan Namık Kemal'in İstanbul'a dostlarına ısmarladığı kitaplar arasında Paşa'nın eseri de bulunmaktadır. Namık Kemal'in Süleyman Hüsnü Paşa'nın eserleri, siyasi ve askeri hayatı hakkında gerek Paşa'ya gerekse de diğer dostlarına yazdığı mektuplarından hareketle 1883 yılına kadar olan ilişkileri incelenmiştir.

Ziya Gökalp'in memleketi Diyarbakır'da çıkan gazetelerdeki yazıları üzerine yapılan inceleme C[avit] Orhan Tütengil imzasını taşımaktadır. "Ziya Gökalp'in Diyarbakır Gazetelerindeki İlk Yazıları" başlıklı yazıda, Ziya Gökalp'in değişik imzalarla ve imzasız olarak neşrettiği yazıların ve manzumelerin künyeleri verilmiştir. İncelenen ilk gazete, ilk sayısı 22 Temmuz 1285 (3 Ağustos 1869) tarihinde yayımlanmış olan *Diyarbakır*'dir. Bu gazetede yer alan yazı ve manzumelerin listesi verildikten sonra ikinci gazete olan *Peyman* gazetesinde yer alan yazı ve manzumelerin listesi verilmiştir. Hacim bakımından az olmakla beraber Ziya Gökalp'in doğduğu şehrin gazetelerinde yayımlanan ilk yazılarını vermesi sebebiyle önemli bir çalışmadır.

Nihad M[azlum] Çetin 1947 yılında hazırladığı *Ahmed Haşim'in Kaynakları Hakkında Bir Deneme* başlıklı travayını bazı kısaltmalar ve değişikliklerle aynı isimle Mecmuada yayımlamıştır. Ahmed Haşim'in şiirlerinin konu, kompozisyon, dil ve üslup bakımından ayrıntılı bir şekilde incelendiği bu makalede Cenap Şahabettin'in, Tevfik Fikret'in, Fransız şairlerinden H. de Régnier'in, Paule Verlaine'in, Albert Samain'in etkileri şiirlerinden alınan örneklerle karşılaştırılarak ele alınmış ve incelenmiştir.

XIX. yüzyılın önemli şahsiyetlerinden Ahmet Cevdet Paşa hakkındaki yazı, Türkiyat Enstitüsü'nün ve Mecmuasının müdürü M[ehmet] Cavid Baysun tarafından Edebiyat Fakültesi Mezunlar Cemiyetinin düzenlediği konferanslar serisinin beşincisi olarak 27 Mayıs 1954 Perşembe günü Edebiyat Fakültesi'nin Felsefe amfisinde okunan konuşmadır. Tarih, edebiyat, hukuk ve siyaset konularında her biri kendi türünün en önemli örneklerinden *Kısas-ı Enbiya*, *Maruzat*, *Tezakir*, *Mecelle*, *Belagat-ı Osmaniye*, *Tarih-i Cevdet* gibi eserler vücuda getiren Cevdet Paşa hakkında -özellikle *Tezakir* isimli eserinden- kendi kaleminden önemli tespitler yapmıştır. İlk bölüm "Tahsil Dönemi", ikinci bölüm "Devlet Hizmetinde", üçüncü bölüm "İktidar Hırısı", dördüncü bölüm "Edip, Âlim ve Müverrih" başlıklarını taşıyan yazıda Cevdet Paşa'nın bütün cep-heleri aydınlatılmaya çalışılmıştır.

Yeni Türk edebiyatının kurucu şahsiyetlerinden Namık Kemal'in Midilli Adası'na sürgünü ve burada yazdığı eserler, Fevziye Abdullah [Tansel]'in "Namık Kemal'in Mi-

dilli'de Yazdığı Manzum ve Mensur Eserler" başlıklı yazısında anlatılmıştır. "Namık Kemal'in Midilli'ye Nefyi" başlıklı I. bölümde Namık Kemal'in Magosa'dan döndüğü tarih, İstanbul'da hangi faaliyetlerde bulunduğu, tutuklanması, yargılanması, Midilli'ye sürgününün sebebi ve İstanbul'dan hareket edişi anlatılmıştır. "Midilli'de Yazdığı Şiirler" II. bölümün başlığıdır. Bu bölümde Midilli'de geçen hayatı, mutasarrıflık görevine tayini, görevden alınması ve tekrar aynı görevine iade edilmesi ele alındıktan ve asıl olarak burada yazdığı otuz beşten fazla şiirinin hangi şartlar altında yazıldığı işlendikten sonra III. bölüme geçilmiştir. "Midilli'de Yazdığı Mensur Eserler" başlıklı bu bölümde ise Namık Kemal'in burada yazdığı *Celâleddin Hârzemşah* isimli tiyatro eserinin ne zaman, nerede yazılmaya başlandığı, tamamlanma tarihi ve yayımlanmama sebepleri; *Cezmî* romanının ne zaman tamamlandığı; *Renan Müdafaa-nâmesi*'nin hangi maksatla hangi tarihte yazılmaya başlanıp bitirildiği ve neden sağlığında basılmadığı gibi soruların cevapları verilmeye çalışılmıştır.

Fevziye Abdullah [Tansel]'in bir şahsiyeti ele alıp çeşitli yönleriyle incelediği yazılarından bir diğeri de "Samî Paşazâde Sezaî" isimli yazısıdır. Hayatı ve eserlerinin altı bölüm halinde incelendiği yazının "Yetiştirdiği Muhit ve Tahsili" I. bölümü oluşturmaktadır. Bu bölümde ailesinin seçerisi, Bursa ulemasından olan ve Mora'da kurduğu Cerrâhî tekkesinin de şeyhliğini yapan Abdullatif Efendi'ye kadar geriye götürülmüştür. Aile fertleri hakkında bilgi verildikten sonra Sami Paşazade Sezaî'nin ilk eğitim dönemi anlatılmıştır. "İlk Eserleri" başlıklı II. bölümde *Kamer* gazetesinde yayımlanan "Maarif" isimli yazı ile başlayan ilk yazıları anlatılmıştır. III. bölüm "Londra Sefaret Kâtipliği ve Edebiyat-ı Cedîde Taraftarlığı", IV. bölüm "Londra Dönüşü ve Olgunluk Dönemleri", V. bölüm "Paris'e Firarı ve *Şûrâ-yı Ümmet*'te Neşriyatı" ve son bölüm olan VI. bölüm ise "İstanbul'a Dönüşü, Madrid Sefirliği, *İclâl*'in Neşri, Son Yılları" başlıklarını taşımaktadır.

Eşi Fatma Hanım'ın ölümünden sonra yazdığı "Makber" isimli şiirle ölümü en iyi anlatan şairlerden birisi olan Abdülhak Hâmid'in etkilediği şairlerden Mirza Abdülkadir Bidil ve tesirleri hakkındaki incelemeyi M. Kaya Bilgegil yazmıştır. Yazıda XVII. yüzyılın ortası ile XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinde Hindistan'da yaşayan ve şiirlerini Farsça yazan Türk asıllı Bidil'in yazdığı bir mersiye ile "Makber" şiiri karşılaştırmalı şekilde incelenmiştir. Yazının sonunda Mirza Abdülkadir Bidil'in "Merg-i Ferzend Mersiye-i Hazret-i Bidil" in tam metni verilmiştir. Bu Türk edebiyatında önemli bir yere sahip "Makber" in kaynağı bakımından mühim bir yazıdır.

Mehmet Kaplan'ın Ziya Gökalp'ın düşünce sistemi ile şahsî psikolojisi arasındaki ilişkileri eserlerinden yola çıkarak ele aldığı yazılardan ilki "Ziya Gökalp ve Saadet Perisi" başlığını taşımaktadır. Ziya Gökalp düşünce yapısını anlattığı bir yazısında çocukluğuna ait olarak yaptığı açıklamada şöyle demiştir: "Ben çocukluğumda şuursuz ümit sevk-i tabiisine tâbi idim, onunla bahtiyar bir hayat yaşıyordum. Düşünmek devrine geçtikten sonra bu uğurlu sevk-i tabiîyi kaybettim. Bu kaybedişten sonra, saadet perisi de bana veda etti. Fakat ben bu hale razı olmadım. Şe'niyete müstenit bir ümit felsefesi yapmaya çalıştım." Mehmet Kaplan da Gökalp'ın bu sözlerinden yola çıkarak bu olayı öncelikle psikanalizci izah tarzıyla açıklamaya çalışmıştır. Gökalp'ın "şuursuz ümit sevk-i tabiîsi" ni "saadet perisi" ne benzetmesini Freud ve Jung'un fikirlerine gö-

re izah etmiştir. Daha sonra “Karacadağ” ve “Ala Geyik” şiirlerinde “saadet perisi” teminin nasıl yer aldığı, diğer eserleri ile bütün olarak incelenmiştir.

Ömer Faruk Akün’ün daha önce bu konuda yayımlanan yazısının¹¹ bir devamı niteliğinde olan “Şinasi’nin Fatim Tezkiresi Baskısındaki Yeni Biyografik Bilgiler” yazısı Klasik Türk edebiyatının en önemli ve birincil kaynaklarından olan tezkire türünün son örneklerinden biri olan Fatim Efendi’nin Safâî ve Sâlim tezkirelerine zeyl olarak yazdığı *Hâtimetü’l-eş’âr* isimli şairler tezkiresi hakkındadır. Bu tezkirede, 1135/1722 ile tezkirenin basıldığı tarih olan 1271/1855 yılları arasındaki şairlerin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Fatim Efendi, tezkiresinin basımından henüz bir buçuk sene kadar zaman geçtikten sonra gazeteye verdiği ankete benzer bir ilanda tezkireye dâhil olmayan şairlerin hayatlarını, şiirlerini göndermelerini, kaydedilen biyografik bilgilerde yer alan noksanların ve yanlışların bildirilmesini istiyordu. Bu ilandan yaklaşık 7 yıl sonra Yeni Türk edebiyatının birçok konularda ilkini gerçekleştiren olan Şinasi önceki benzer bir ilan yayımlatmıştır. Böylece Şinasi’nin yaptığı ikinci baskısına yeni şairlerin biyografileri ve şiirlerinden örnekler eklenmiş ve yapılan yanlışlar düzeltilmiştir. Akün, yazısının giriş bölümünde yapılan bu değişikliklerden ayrıntılı bir şekilde bahsettikten sonra yazısının asıl bölümünü oluşturan yeni eklenen şairlerin hâl tercümeleri maddelerini özellikle İbnülemin Mahmut Kemal İnal’ın *Son Asır Türk Şairleri* isimli eseriyle karşılaştırarak vermiştir. Daha sonra yapılan ilave ve düzeltmeler verildikten sonra biyografilerdeki örnek şiirlerde yapılan değişiklikler gösterilmiştir.

Mehmet Kaplan, “Ziya Gökalp ve ‘Yeniden Doğma’ Temi” başlıklı -Gökalp’in düşünce yapısı ile ilgili ikinci- yazısında, Gökalp’in eserlerinde mühim bir yer tutan ve hayat felsefesinin temelini teşkil eden “yeniden doğma” temini ele almıştır. Yeniden doğma teminin eserlerinde ele alınış biçimini göstermek için ilk olarak Gökalp’in 20 Kasım 1922 tarihinde *Küçük Mecmuası*’da yayımlanan “İpek Kozası” isimli şiiri incelenmiştir. Daha sonra yeniden doğma temi hakkında psikolog C. G. Jung’un fikirleri incelenmiştir. Bunu müteakip Gökalp’in manzum “Kızıl Elma, Ülker ile Aydın, Küçük Şehzade, Polvan Veli, Alageyik masalları ve mensur Keloğlan, Tembela Ahmet, Kuşular, Nar Tanesi veya Düzme Keloğlan, Keşiş Ne Gördün, Pekmezci Anne” masallarında yeniden doğma teminin ne şekilde ele alındığı gösterilmiştir. Masalların incelendiği bölümden sonra diğer manzum destanlarda, makale ve kitaplarında bu temin nasıl işlendiği incelenmiştir.

Ziya Gökalp hakkında Mecmuada başka yazıları da bulunan Mehmet Kaplan, Mecmuanın Malazgirt Meydan Savaşının 900. yılına ithaf edilen XVII. cildinde “Ziya Gökalp ve Yahya Kemal’e Göre Malazgirt Savaşı’nın Mana ve Ehemmiyeti” başlıklı yazısına Türk yazarlarının tarihe bakışlarını ele alarak başlamıştır. Türk tarihçiliğinin gelişimi hakkında Prof. Dr. Bernard Lewis’in fikirlerini ortaya koyduktan sonra Yahya Kemal’in Anadolu merkezli Türk tarihi tezinin oluşumunu ve bu tezin oluşumunda etkili olan kişileri anlatmıştır. 1071 yılında cereyan eden Malazgirt Savaşı ile başlayan bir Türk tarihi tezi konusunda Ziya Gökalp ile çeşitli defalar tartışan Yahya Kemal’in Türk tarihi, Türkçülük, Turancılık, Anadoluçuluk konularındaki fikirleri verilmiştir. Daha sonra bu

11 Ömer Faruk Akün, “Şinasi’nin Bugüne Kadar Ele Geçmeyen Fatim Tezkiresi Baskısı”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 1961, c. XI, s. 67-98.

konularda Ziya Gökalp'in fikirleri eserlerinden hareketle ele alınmıştır. Bu araştırma ve karşılaştırma yazısı, her iki fikir adamının aynı olaya hangi değişik açılardan bakabileceğini göstermesi bakımından önemlidir. Yazının sonunda Kaplan, bu iki değişik fikri söyledikten sonra kültür, tarih ve coğrafya arasındaki ilişkilerin daha geniş bir şekilde ele alınmasının, Türk tarih ve kültürünün mukayeseli bir şekilde incelenmesinin gerekliliği üzerinde durarak yazısını bitirmiştir.

"Namık Kemal'in Kitap Halindeki Eserlerinin İlk Neşirleri" başlıklı yazısında Ömer Faruk Akün, Cumhuriyet dönemine kadar eski harflerle basılmış kitaplarda kullanılan hicrî, rûmî ve celâlî tarihlerin yanlış anlaşılmasından kaynaklanan hatalara değinmiştir. Daha sonra Türk edebiyatında üzerinde en fazla yazı ve araştırma yapılmış, en çok ele alınmış bir şahsiyet olmasına rağmen Namık Kemal'in eserlerinin doğru ve neşir tarihlerinin tam bir kronolojik sırasının olmamasının hangi yanlış bilgilere dönüştüğünü örneklerle göstermiştir. Gazete ve mecmua ilanlarından, diğer eserlerinden, mektuplarından ve diğer bilgilerden yola çıkarak Namık Kemal'in hayatta iken basılmış son kitabı olan *Mukaddime-i Celâl'e* kadar olan kitap halindeki eserlerinin tam ve doğru bir şekilde neşir tarihlerinin tespiti yapılmıştır. Ayrıntı gibi görünmesine rağmen birçok bilgiyi değiştirebilecek bu konu üzerine dikkat çeken Ömer Faruk Akün, oldukça küçük ayrıntılardan yola çıkarak doğru tarihlendirmenin edebiyat tarihi bakımından ne kadar önemli olduğunu göstermiştir. Akün'ün bu yazısı, *Türkiyat Mecmuası*'nda Yeni Türk edebiyatı ile ilgili yayımlanan en hacimli makale olması bakımından da dikkat çekicidir.

Meşhur Fransız hikâyecisi Guy de Maupassant'ın Türk edebiyatındaki tercümeleleri hakkında yapılan inceleme İnci Enginün ve Zeynep Kerman'ın imzalarını taşımaktadır. Bu yazıda Maupassant'ın hikâyelerinin ilk tercümelerinden ve etkisinden bahsedilmektedir. 1888 yılında *Servet-i Fünun* dergisinde Maupassant hakkında yayımlanan yazı ile başlayan bibliyografya denemesinde, 1976 yılına kadar Türk edebiyatındaki tercüme hikâyelerinin ve hakkında yazılan yazıların künyesi verilmiştir. Maupassant'ın ilk hikâyesi 1890 yılında Halid Ziya tarafından "Ziyet" adıyla İzmir'de *Hizmet* gazetesinde yayımlanmıştır. Bu ilk tercümeden sonra Türk okuyucusundan oldukça fazla rağbet gören Maupassant'ın hikâyeleri çeşitli kişiler tarafından defalarca Türkçeye değişik isimlerle aktarılmıştır. Yazıda bu hikâyelerden görülebildiği kadarının künyeleri verilmeye çalışılmıştır.

Hasan Akay'ın Cenab Şahabeddin'in çeşitli gazete ve dergilerdeki yazılarından, eserlerinden yola çıkarak yazdığı "Cenab Şahabeddin'in Güzellik Felsefesi" isimli yazısı iki bölümden oluşmaktadır. I. bölüm "Güzellik ve Estetik", II. bölüm "Güzellik-Estetik Heyecan ve Estetik Hakikat" başlıklarını taşımaktadır. I. bölümde estetik tanımları üzerinde durulduktan sonra, özellikle Hüseyin Cahid ve Cenab Şahabeddin'in estetik üzerine fikirleri ele alınmıştır. Cenab'ın yazılarından ve eserlerinden hareketle estetik ve güzellik kavramları hakkındaki görüşleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Türkiyat Mecmuası'nın son cildi olan XX. ciltte yer alan Yeni Türk edebiyatı ile ilgili son yazı M[uhammed] Fatih Andı tarafından kaleme alınmıştır. "Safahat-Birinci Kitap'ın Devrinde Uyandırdığı Akisler"¹² isimli yazıda Mehmet Akif'in 1911 yılında ya-

12 Bu yazı daha önce *İlmi Araştırmalar*, 1995, sy. 1'de yayımlanmıştır.

yımladığı *Sahafât* isimli ilk şiir kitabının döneminde edebî çevrelerde nasıl karşılandığı anlatılmaktadır. *Sahafât* ilk kitabın ismi olmakla beraber daha sonra yayımlanan şiir kitaplarıyla beraber oluşan külliyatın da başlığıdır. Dönemin gazetelerinde kitabın yayımı ile ilgili verilen ilandan ve yayımlandığı zaman hakkında yazılan imzasız ilk yazıdan bahsedildikten sonra hakkında yazılan diğer yazıların künyeleri verilmiştir. Dönemin edebiyatçıları tarafından yazılan bu yazılarda Mehmet Akif'e yöneltilen tenkit ve değerlendirmeler sıralanmıştır. Yeni yayımlanan bir edebî eserin döneminde nasıl değerlendirildiğini, tenkit edildiğini göstermesi bakımından mühim bir yazıdır.

Cumhuriyet döneminin önemli şairlerinden Behçet Necatigil de Mecmuanın yazarları arasında yer almıştır. Behçet Gönül¹³ imzasıyla VII-VIII. cildin II. cüzünde yayımladığı yazıda, İstanbul kütüphanelerinde bulunan *Şakayık* tercümelerini ve zeyillerini tanıtmıştır.¹⁴ İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde ve Yüksek Muallim Mektebi'nde yüksek öğrenim gören Necatigil, fakültede Arap-Fars Filolojisi bölümünden de ek sertifika almıştır.¹⁵

Türkiyat Mecmuası'nda yer alan klasik Türk edebiyatı, halk edebiyatı, tarih, sanat tarihi ve diğer bilim dallarına ait yazılardan bazılarının isimleri, yer aldıkları cilt ve sayfa sırasına göre şu şekildedir:

- Köprülüzade Mehmed Fuad, "Meddahlar", *Türkiyat Mecmuası*, 1925, c. I, s. 1-45.
- Abdülkadir [İnan], "Kitab-ı Dede Korkut Hakkında", *Türkiyat Mecmuası*, 1925, c. I, s. 213-219.
- Ali Canib [Yöntem], "Nedim'in hayatı", *Türkiyat Mecmuası*, 1925, c. I, s. 173-184.
- Ali Canib [Yöntem], "Reis-i Şairân Osmanzade Taib Efendi", *Türkiyat Mecmuası*, 1928, c. II, s. 103-129.
- Abdülkadir [İnan], "Türk Rivayetlerinde Bozkurt", *Türkiyat Mecmuası*, 1928, c. II, s. 131-137.
- Köprülüzade Mehmed Fuad, "Türk Klasik Edebiyatındaki Hususi Nazım Şekilleri: Tu-yuğ", *Türkiyat Mecmuası*, 1928, c. II, s. 219-242.
- Ahmed Zeki Velidi [Togan], "Harizmde Yazılmış Eski Türkçe Eserler", *Türkiyat Mecmuası*, 1928, c. II, s. 315-345.
- Hamid Zübeyr [Koşay], "Hacı Bektaş Tekkesi", *Türkiyat Mecmuası*, 1928, c. II, s. 366-382.
- Josef Strzygowski, "Türkler ve Orta Asya San'atı Meselesi", *Türkiyat Mecmuası*, (1926-1933), 1935, c. III, s. 1-80.
- Wilhelm Thomsen, "Moğolistandaki Türkçe Kitabeler", *Türkiyat Mecmuası*, (1926-1933), 1935, c. III, s. 81-118.
- Heinrich Gluck, "Türk Sanatı'nın Dünyadaki Mevkii", *Türkiyat Mecmuası*, (1926-1933), 1935, c. III, s. 119-128.

13 Behçet Gönül önce Necati, daha sonra da Necatigil soyadını kullanmıştır.

14 Behçet Gönül, "İstanbul Kütüphanelerindeki Al-Şakâ'ik al-nu'mâniye Tercüme ve Zeyilleri", *Türkiyat Mecmuası*, [1943-1945], 1945, c. VII-VIII, II. cüz, s. 136-168.

15 Şairin yakın arkadaşı M. Ali Tanyeri'den alınan bilgi.

- Abdülbaki [Gölpınarlı], "Menâkıb-ı Hâcei Cihan", *Türkiyat Mecmuası*, (1926-1933), 1935, c. III, s. 129-132.
- Akdes Nimet Kurat, "Bizansın Son ve Osmanlının İlk Tarihçeleri", *Türkiyat Mecmuası*, (1926-1933), 1935, c. III, s. 185-186.
- M. Şerafeddin [Yaltkaya], "Simavne Kadısı oğlu Şeyh Bedreddine Dair Bir Kitap", *Türkiyat Mecmuası*, (1926-1933), 1935, c. III, s. 233-256.
- İ. Hakkı Uzunçarşılı, "Kıbrıs Fethi ile Lepant (İnebahtı) Muharebesi Sırasında Türk Devletiyle Venedik ve Müttefiklerinin Faaliyetlerine Dâir Bazı Hazinei Evrak Kayıtları", *Türkiyat Mecmuası*, (1926-1933), 1935, c. III, s. 257- 292.
- Caferoğlu Ahmet, "Uygurlarda Hukuk ve Maliye İstilahları", *Türkiyat Mecmuası*, 1934, c. IV, s. 1-44.
- Ali Nihat Tarlan, "Şeyhî'nin Dili Hakkında", *Türkiyat Mecmuası*, 1934, c. IV, s. 49-62.
- Kıvemetin [Burslan], "Nesc-ül-Ferâdis'den Derlenen Türkçe Sözcükler", *Türkiyat Mecmuası*, 1934, c. IV, s. 169-250.
- W. Bang ve R. Rahmeti, "Türlü Cehennem Üzerine Uygurca Parçalar", *Türkiyat Mecmuası*, 1934, c. IV, s. 251-264.
- Abdülbâki [Gölpınarlı], "Yunus Emre'de Öz Türkçe Kelimeler", *Türkiyat Mecmuası*, 1934, c. IV, s. 265-280.
- Abdülbaki Gölpınarlı, "Âşık Paşa'nın Şiirleri", *Türkiyat Mecmuası*, (1935), 1936, c. V, s. 87-100.
- Rıfka Melûl Meriç, "Akşehir Türbe ve Mezarları", *Türkiyat Mecmuası*, (1935), 1936, c. V, s. 141-212.
- Fekete Layoş, "İran Şahlarının İki Türkçe Mektubu", *Türkiyat Mecmuası*, (1935), 1936, c. V, s. 213-268.
- Hikmet T. İlaydın, "Behram-ı Gür Menkabeleri", *Türkiyat Mecmuası*, (1935), 1936, c. V, s. 275-290.
- N. Sami Banarlı, "Ahmedî ve Dâsitân-ı Tevârih-i Mülûk-ı Âl-i Osman", *Türkiyat Mecmuası*, (1936-39), 1939, c. VI, s. 49-176.
- R. Rahmeti Arat, "Fatih Sultan Mehmed'in Yarlığı", *Türkiyat Mecmuası*, (1936-39), 1939, c. VI, s. 286-322.
- Mecdu Mansuroğlu, "Anadolu Metinleri (XIII. asır: 1. Şeyyad Hamza, 2. Dehânî, 3. İbtidanâme)", *Türkiyat Mecmuası*, (1940-1942), 1942, c. VII-VIII, I. cüz, s. 95-104.
- Ahmed Ateş, "Metin Tenkidi Hakkında", *Türkiyat Mecmuası*, (1940-1942), 1942, c. VII-VIII, I. cüz, s. 253-256.
- Sadeddin Buluç, "Anadolu Ağızları Bibliyografyası", *Türkiyat Mecmuası*, (1940-1942), 1942, c. VII-VIII, I. cüz, s. 327-333.
- H. Ritter, "Ayasofya Kütüphanesinde Tefsir İlmîne Âit Arapça Yazmalar", *Türkiyat Mecmuası*, [1943-1945], 1945, c. VII-VIII, II. cüz, s. 1-93.
- Ahmet Ateş, "Hicrî VI.-VIII. (XII-XIV.) Asırlarda Anadolu'da Farsça Eserler", *Türkiyat Mecmuası*, [1943-1945], 1945, c. VII-VIII, II. cüz, s. 94-135.
- Rıfat Bilge, "İstanbul Kütüphanelerinde Bulunan Bâznâmeler", *Türkiyat Mecmuası*, [1943-1945], 1945, c. VII-VIII, II. cüz, s. 213-230.

- M. Tayyib Gökbilgin, "XVI. Asır Başlarında Osmanlı Devleti Hizmetindeki Akkoyunlu Ümerâsı", *Türkiyat Mecmuası*, (1946-51), 1951, c. IX, s. 35-46.
- Robert Anhegger, "Türk Edebiyatında Ağustosböceği İle Karınca Hikâyesi", *Türkiyat Mecmuası*, (1946-51), 1951, c. IX, s. 73-94.
- A. Tietze, "XVI. Asır Türk Şiirinde Gemici Dili", *Türkiyat Mecmuası*, (1946-51), 1951, c. IX, s. 113-138.
- Ömer Lûtfi Barkan, "Tarihî Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi", *Türkiyat Mecmuası*, (1951-53), 1953, c. X, s. 1-26.
- R. Rahmeti Arat, "Türk Şivelerinin Tasnifi", *Türkiyat Mecmuası*, (1951-53), 1953, c. X, s. 59-138.
- Semavi Eyice, "İstanbul'da Bazı Câmî ve Mescid Minareleri", *Türkiyat Mecmuası*, (1951-53), 1953, c. X, s. 247-268.
- Ahmet Ateş, "Türk Halk Hikâyelerinde İbn Sinâ", *Türkiyat Mecmuası*, 1954, c. XI, s. 33-40.
- A. Caferoğlu, "Palacı, Tahtacı ve Çepni Dillerine Dair", *Türkiyat Mecmuası*, 1954, c. XI, s. 41-56.
- M. Münir Aktepe, "Damad İbrahim Paşa Devrinde Lâleye Dâir Vesika", *Türkiyat Mecmuası*, 1954, c. XI, s. 115-130.
- Midhat Sertoğlu, "Osmanlı Tarihinin Kaynakları Hakkında Bâzi Düşünceler", *Türkiyat Mecmuası*, 1955, c. XII, s. 145-154.
- Muzaffer Erdoğan, "Mîmar Davud Ağa'nın Hayatı ve Eseleri", *Türkiyat Mecmuası*, 1955, c. XII, s. 179-205.
- Semavi Eyice, "Yunanistan'da Türk Mimarî Eserleri", *Türkiyat Mecmuası*, 1955, c. XII, s. 205-230.
- Pertev Naili Boratav, "Dede Korkut Hikâyelerindeki Tarihî Olaylar ve Kitabın Te'lif Tarihi", *Türkiyat Mecmuası*, 1958, c. XIII, s. 31-62.
- Halûk İpekten, "Karamanlı Nizamî", *Türkiyat Mecmuası*, 1958, c. XIII, s. 63-79.
- John R. Walsh, "Müverrih Âlî'nin Bir İstidanâmesi", *Türkiyat Mecmuası*, 1958, c. XIII, s. 131-140.
- Muhammed Hamidullah, "Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Yazma Tercümeleri", *Türkiyat Mecmuası*, (1964), 1965, c. XIV, s. 65-80.
- Fahir İz, "Makale-i Zindancı Mahmud Kapudan", *Türkiyat Mecmuası*, (1964), 1965, c. XIV, s. 111-150.
- Semavi Eyice, "İstanbul'un Mahalle ve Semt Adları Hakkında Bir Deneme", *Türkiyat Mecmuası*, (1964), 1965, c. XIV, s. 199-216.
- Nihad Çetin, "Ahmedî'nin 'Mirkatü'l-edeb'i Hakkında", *Türkiyat Mecmuası*, (1964), 1965, c. XIV, s. 217-230.
- A. Caferoğlu, "Hâkiki Köprülü", *Türkiyat Mecmuası*, (1968), 1969, c. XV, s. 1-10.
- Ramazan Şeşen, "Eski Araplar'a Göre Türkler", *Türkiyat Mecmuası*, (1968), 1969, c. XV, s. 11-36.
- Sadettin Buluç, "Şeyyâd Hamza'nın Bilinmeyen Bir Mesnevisi", *Türkiyat Mecmuası*, (1968), 1969, c. XV, s. 247-256.
- T. Gandeji, "Sâdikî-i Afşar'ın Türkçe Şiirleri", *Türkiyat Mecmuası*, 1971, c. XVI, s. 19-26.
- Kemal Erarslan, "Nevayî'nin 'Hâlât-ı Seyyid Hasan Big' Risalesi", *Türkiyat Mecmuası*, 1971, c. XVI, s. 89-110.

- Ali Alparslan, "Edebiyatımızda Alparslan", *Türkiyat Mecmuası*, 1972, c. XVII, s. 113-124.
- Osman F. Sertkaya, "Horezmi'nin Muhabbet-nâme'sinin İki Yeni Yazma Nüshası Üzerine", *Türkiyat Mecmuası*, 1972, c. XVII, s. 185-207.
- Osman Nedim Tuna, "Osmanlıcada Moğolca Ödünç Kelimeler", *Türkiyat Mecmuası*, 1972, c. XVII, s. 209-250.
- Sir Gerard Clauson, "Tonyukuk Âbidesi Hakkında Bâzi Notlar", *Türkiyat Mecmuası*, (1973-1975), 1976, c. XVIII, s. 141-148.
- Kemal Erarslan, "Manzum Oğuznâme", *Türkiyat Mecmuası*, (1973-1975), 1976, c. XVI-II, s. 169-244.
- Osman F. Sertkaya, "Uygur Harfleri İle Yazılmış Bâzi Mensur Parçalar I. Mesele Kitabı", *Türkiyat Mecmuası*, (1973-1975), 1976, c. XVIII, s. 245-280.
- Osman Nedim Tuna, "Osmanlıcada Moğolca Kelimeler", *Türkiyat Mecmuası*, (1973-1975), 1976, c. XVIII, s. 281-314.
- Faruk K. Timurtaş, "Küçük Eski Anadolu Türkçesi Grameri", *Türkiyat Mecmuası*, (1973-1975), 1976, c. XVIII, s. 331-368.
- Sadettin Buluç, "Elvan Çelebi'nin Menakıb-nâmesi", *Türkiyat Mecmuası*, (1977-1979), 1980, c. XIX, s. 1-6.
- Osman F. Sertkaya, "Tonyukuk Âbidesi Üzerine Üç Not", *Türkiyat Mecmuası*, (1977-1979), 1980, c. XIX, s. 165-182.
- Ali Alparslan, "Babur'un İcad Ettiği Baburî Yazı", *Türkiyat Mecmuası*, (1977-1979), 1980, c. XIX, s. 207-211.
- İsmail Erünsal, "Türk Edebiyatı Tarihine Kaynak Olarak Arşivlerin Değeri", *Türkiyat Mecmuası*, (1977-1979), 1980, c. XIX, s. 213-222.
- Hayati Develi, "Dua ve Yas Motifi Olarak 'Baş Aç-' Tabiri", *Türkiyat Mecmuası*, 1997, c. XX, s. 85-111.
- Şeyma Güngör, "Fuzûlî'nin Türkçe Gazellerinde Çağın Sosyal Hayatı ve Manevî Özellikleri", *Türkiyat Mecmuası*, 1997, c. XX, s. 255-272.
- M. A. Yekta Saraç, "Emrî'nin Hayatı ve Edebî Kişiliği", *Türkiyat Mecmuası*, 1997, c. XX, s. 315-331.
- Ahmet Atillâ Şentürk, "Klâsik Osmanlı Edebiyatında Tipler", *Türkiyat Mecmuası*, 1997, c. XX, s. 333-413.
- Hatice Tören, "Ta'bir-nâme", *Türkiyat Mecmuası*, 1997, c. XX, s. 415-452.

Kuruluşundan günümüze kadar Türk kültür hayatına önemli katkılarda bulunan Türkiyat Enstitüsü, yayımladığı *Türkiyat Mecmuası* ile Cumhuriyet tarihindeki bilimsel çalışmalara ev sahipliği yapmıştır. Mecmua, dünya Türkoloji hayatındaki bütün faaliyetlerden haber veren milletlerarası bir yayın organı olma özelliği ile ön plana çıkarak kendi alanında gerek yurt içi ve gerekse de yurt dışında Türk kültür hayatına ait bilim dalları hakkında araştırma yapanlar için önemli bir kaynak olma özelliğini uzun yıllar korumuştur. Mecmuanın eski parlak günlerine dönmesi için yeni ciltlerinin zengin içeriklerle ve periyodik olarak çıkarılması en büyük arzumuzdur.

Turcology Magazine of Institute of Turcology Researches, Istanbul University

Fatih Tıǧlı

Abstract

The Turcology Institute was established as a part of the “Darül Fünun” with the aim of conducting research on the sciences related to turcology following the orders of Atatürk after the formation of the Turkish Republic. Köprülüzade Mehmed Fuad Bey, who at the time was a lecturer at the faculty of letters at the Istanbul Darul Fünun, was appointed as the director of the Institute. A scientific journal under the title, *Türkiyat Mecmuası* (Turcology Magazine), was published as its main publication organ. Reaching twenty volumes in between 1925 and 1997, this journal contained invaluable research on Turkish language, literature, history and other subjects related to Turcology. The introduction of this work briefly introduces the Turcology Magazine. The core analysis examines the articles published in the field of the *New Turkish Literature* (from 1839 until now). After their identification, brief information is provided regarding their content. Moreover, a list of the titles of important articles in the periodical written in other fields has also been added. Finally, there are the names of all researchers who participated in the periodical ever since its first issue.

Key Words: Institute of Turcology Researches, Turcology Magazine, The New Turkish Literature, Köprülüzade Mehmet Fuad.

İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Mecmuası

Fatih Tıǧlı

Özet

Cumhuriyetin ilanından sonra Türklüğe ait bilim dallarının araştırılması için Atatürk'ün emri ile İstanbul Darülfünunu'na bağlı olarak Türkiyat Enstitüsü kurulmuştur. Enstitünün müdürlüğüne İstanbul Dârülfünunu Edebiyat Fakültesi Türk Edebiyatı Tarihi müderrisi Köprülüzâde Mehmed Fuad Bey atanmıştır. Enstitünün yayın organı olarak da Ağustos 1925 tarihinde *Türkiyat Mecmuası* isimli bilimsel bir dergi çıkarılmıştır. 1925-1997 yılları arasında yirmi cilt olarak çıkan bu dergi Türk dili, edebiyatı, tarihi ve Türklüğü ilgilendiren diğer konularda değerli araştırmalar yayınlamıştır.

Yazımızın giriş bölümünde *Türkiyat Mecmuası* genel olarak tanıtılmıştır. Daha sonra yazının esas bölümünü oluşturan bölümde mecmuada yer alan *Yeni Türk edebiyatı* (1839'dan günümüze kadar olan) alanında yayınlanmış yazılar üzerinde durulmuştur. *Yeni Türk edebiyatı* ile ilgili yazıların künyeleri verildikten sonra, yazılar hakkında kısaca açıklamalar yapılmıştır. Daha sonra mecmuada yer alan diğer yazılardan önem-

li olanlarının künyesi liste halinde verilmiştir. Başlangıcından günümüze kadar mecmuada yazıları yer alan araştırmacıların isimleri verilerek yazı tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türkiyat Mecmuası, Yeni Türk Edebiyatı, Köprülüzade Mehmet Fuad.